

KURENDA

KURJI DIECEZJALNEJ WILEŃSKIEJ.

Acta Apostolicae Sedis.

Dnia 23 grudnia 1922 r. została ogłoszona encyklika Ojca Św. De Pace Christi in Regno Christi quaerenda. (Redakcja „Przeglądu Katolickiego” wydaje tekst łaciński wraz z tłumaczeniem).

Motu proprio Pii PP. XI die 22 novembris 1922 Romae constitua est „Urbana Musicae sacrae altior Schola Pontificia”. — Schola patet clericis cuiusvis nationis eisque ex utroque clero; attamen laici quoque admittuntur.

Die 7 novembris 1922 a. a Summo Pontifice pro Silesia Superiore quae intra limites ditionis Polonicae continetur Administrator Apostolicus nominatus est R. D. Augustus Hlond ex Pia Societate S. Francisci Salesii.

Pontificia commissio ad codicis canones authentice interpretandos.
De parochi iure quoad processiones (can. 462. n. 7).

Utrum verba canonis 462, n. 7: *publicam processionem extra ecclesiam ducere* intelligenda sint tantummodo de processione quae initium ducit ab ecclesia paroeciali; an etiam de iis, quae faciunt initium ab aliis ecclesiis intra ambitum territorii paroeciae sitis, itque etiam si hae ecclesiae non sint filiales et proprium rectorem habeant.

Resp. Negative ad primam partem affirmative ad secundam, firmo tamen praescripto canonum 462, 1291. § 2.

SACRA CONGREGATIO RITUUM

circa praefationes dicendas in missis cum commemorationibus.

Sacrae Rituum Congregationi sequentia dubia pro opportuna solutione proposita sunt; nimirum:

I. Die 6 februarii et die 12 eiusdem mensis celebrantur respectiva Festa S. Titi, Ep. et Conf., et Ss. Septem Fundatorum Ord. Servorum

B. Mariae V. Conf. quibus respective addenda est oratio pro Papa in anniversario electionis vel coronationis Summi Pontificis Pii XI; quaeritur:

Utrum Praefatio dicenda sit de Communi vel de Apostolis?

II. Die 18 novembris, occurrente Dominica de qua fit Officium cum Missa et Commemor. Dedicationis Basilicarum Ss. Petri et Pauli App. quaeritur:

Praefatio erit de Trinitate vel de Communi quae dicitur in Dedicatione Ecclesiarum?

Et Sacra eadem Congregatio, audito specialis Commissionis voto, praepositis quaestionibus respondendum censuit:

Ad I. Praefatio erit de Apostolis, si commemoratio locum teneat Missae votivae pro Papa ab Ordinario praescriptae et eo die impeditae.

Ad II. Praefatio dicenda est de Ssma Trinitate, iuxta Rubricas.

Atque ita rescripsit et declaravit, die 17 novembris 1922.

(—) † A. Card. VIGO, Ep. Portuen. et S. Rufinae,
S. R. C. Praefectus

L. † S.

Alexander Verde, Secretarius.

Ordinarii mandatum.

I.

Mandamus ut decani et parochi quamprimum ad has quaestiones responsa Nobis mittant:

1. Quanam summa omnium incolarum in paroeciae limites?
2. Quot sint catholici? qua lingua vernacula utantur?
3. Quot acatholici et in quales sectas dividantur?—Quot schismatici, staroobradcy, protestantes (metodistae, anabaptistae, calvinistae etc.) iudei, caraimi, muhamedani aliique? Quot numero ultimo quinquennio in sinum Ecclesiae recepti sint: schismatici, protestantes, iudei aliique.
4. Praeter paroecialem, quae aliae ecclesiae vel oratotia publica intra limites paroeciae adsint?
5. Utrum et quanam religiosae mulierum domus inveniantur? Quot in singulis religiosae sint (indicantur etiam illae quae habitum religiosum non gestant et occultantur).
6. Utrum graves errores contra fidem inter paroeciae fideles serpent et qui? vel aliqua praxis superstitiosa aut ab institutis catholicis aliena vigeat? an theosophismi, spiritismi praxis existat? Quanam huius mali causa fuerit vel sit?
7. Dicatur quinam populi mores: quanam vita christiana privata in familiis; quanam publica; an religiositas magis in externis formis consistat quam in vero pietatis spiritu?
8. Quanam sit observantia:
 - 1) circa praeceptum assistendi Missae et abstinendi ab operibus servilibus diebus dominicis et festis;

2) circa abstinentiam et ieiunium;
3) circa communionem paschalem: quot sint ex viris et ex mulieribus qui eam negligunt, facta proportione pro singulis centenis fidelium;
4) circa frequentam communionem;
5) circa S. Viaticum et Extremam Unctionem, an sint qui negligunt aut recusant; dicatur numerus eorum, habita proportione pro centenis.

9) Ubi mixta matrimonia habentur, dicatur eorum numerus tum absolutus, tum relativus ad matrimonia non mixta; quenam exinde religioni detrimenta proveniant? An serventur ab contrahentibus clausulae praesertim de prole catholice educanda?

10. Num, quomodo et per quem in scholis elementaribus paroeciae religiosae institutioni provisum sit?

11. De religiosis et piis laicorum associationibus; an et quae adsint (tertius Ordo, confraternitates, uniones piae)? quo sodalium numero singulae sint et quo religionis profectu? an propriam capsam habeant et quomodo bona sua administrant?

12. An adsint associationes illae, quae sociales vocantur, agricolarum, operariorum, mulierum, iuvenum, puellarum? quae beneficia sive moralia sive temporalia praestent? a quonam dirigantur?

13. An, quae nam et qua diffusione ephemerides vel daiaria obscoena, irreligiosa, Ecclesiae hostilia vel liberalia paroeciam pervadant? an libri huius generis diffusi sint? quid fiat ad tantum malum coercendum et quo fructu?

14) An et quae nam sectae religioni infensae habeantur? quanta et quali activitate operam adversus religionem moliantur? quid fiat ad occurrendum huic malo?

15. An socialismi societates habeantur: quot numero, quanti momenti et quali religioni noxa? quid fiat ad hanc avertendam?

Decani insuper ad haec respondeant.

16) Utrum numerus ecclesiarum in: singulis oppidis vel paroeciis sui decanatus fidelium necessitati sufficiat?

17) An generatim ecclesiae sui decanatus mundae sint, decenter ornatae et supellectili sufficienti instructae? Adsintne egentnes, squalidae, fatiscentes? quid agatur ut reficiantur?

Recensentur ecclesiae, si adsint, structurae arte, picturis aut preciosa supellectili insignes.

18) An clerus sui decanatus habeat quo honeste vivere possit, an adsint qui egestate laborent?

19) An generatim clerici omnes adimpleant obligationes quae canonicibus 125-142 recensentur?

20) Quae sit praxis catechisationis pro prima confessione et communione, pro pueris, pro adultis?

21) Num visitationem decanatus quotannis peregerint?

Notae: 1. Initio indicetur numerus et dein detur responsum.

2. Responsa possunt scribi sive lingua latina sive vernacula.

3. Mitantur directe Ordinario loci tamquam materia pro Relatione Sanctae Sedi exhibenda; et quidem ante diem

10 marti anni currentis.

II.

Revocamus in memoriam hos canones:

- I. a) Can. 843, § 1.
b) Can. 843, § 2.
c) Can. 844, § 2.

II. Administratores cuiusvis ecclesiae aut loci pii canonice erecti aut confraternitatis singulis annis officio tenentur reddendi rationem administrationis Ordinario loci, ad normam can. 1525.

Decani ab Ordinario delegantur ad recognoscendas rationes, de quibus supra I, b et II.

- III. a) Ad normam can. 775 bapismus solemnus a parochio conferri potest et debet in proxima ecclesia aut oratorio publico intra parociae fines.
b) Can. 776, § 1 n. 2º.
c) Can. 776, § 2.

IV. a) Can. 1060.

b) Ad normam can. 1064 animarum pastores:

1º. Fideles a mixtis nuptiis, quantum possunt, absterreant;
2º. Si eas impedire non valeant, omni studio curent ne contra Dei et Ecclesiae leges contrahantur;

3º. Mixtis nuptiis celebratis sive in proprio sive in alieno territorio, sedulo invigilent, ut coniuges promissiones factas fideliter impleant.

c) Can. 1065, § 1.

V. Rectores ecclesiarum curent quamprimum habenda altaria portatilia secundum praescripta sacrorum canonum 1197 — 1200, nempe quae: 1) ex unico consent lapide naturali, integro et non friabili; 2) tam ampla sint, ut saltem hostiam et maiorem partem calicis capiant; 3) sepulchrum contines reliquias sanctorum lapide clausum habeant, non vero ligno; 4) non sint fracta.

VI. Ad normam can. 1345 opera datur ut in Missis, quae, fidelibus adstantibus, diebus dominicis et festis de praecepto fixis horis in ecclesiis et oratoriis publicis celebrari solent, brevis evangelii aut alicuius partis doctrinae christianae explanatio fiat.

De causis dispensationis matrimonialis.

Nawiązując do okólnika Ordynarjatu z dn. 28 września 1916 roku Nr. 993 oraz zarządzenia z dn. 4 czerwca 1921 r. Nr. 2597 (Kurenda Nr. 2 z r. 1921, str. 7). Kurja zmuszona jest podać przyczyny, na mocy których wolno jest prosić o dyspensę od przeszkód do zawarcia małżeństwa, gdyż pomimo niejednorodnych napominań, aby podania w sprawie dyspens zawierają odpowiednie przyczyny, WXX Proboszczowie w raportach albo zupełnie nie wspominają o tych przyczynach, albo podają takie, które nie upoważniają do dania dyspens, jak np. tylko miłość kandydów do małżeństwa. Następuje zwłoka w odpowiedzi: Kurja indaguje proboszcza

o przyczyny kanoniczne, niepotrzebnie traci czas na korespondowanie; strony interesowane ponoszą koszty, stawiają się osobiście w Kurji dla przyśpieszenia dyspensy, o którą nieraz należy prosić Stolicę Apostolską.

Ordynarjat będzie mógł dawać dyspensy, oprócz przeszkód *mixtae religionis* i przeszkód niższego stopnia, tylko *ex gravi urgentique causa quoties periculum sit in mora et matrimonium nequeat differri usque dum dispensatio a Sancta Sede obtineatur super impedimentis: consanguinitatis in secundo aut tertio cum primo mixtis, consanguinitatis in secundo lineae collateralis gradu, affinitatis in primo lineae collateralis gradu aequali vel mixto cum secundo, publicae honestatis in primo gradu (dummodo nullum subsit dubium quod coniunx esse possit proles ab altero contractantium genita)*. W tych więc wypadkach należy uwydatnić, czy *causa dispensationis est gravis et urgens: inaczey raport proboszcza skierowuje się do Rzymu*. Trzeba tedy wykazać, że „*periculum est in mora et matrimonium nequeat differri usque dum dispensatio a Sancta Sede obtineatur*”. *Periculum — gravis mali: infamia, scandalum, damnum notabile, poena subeunda, casus perplexus (c. 1045) vel quando nupturientes dilationem consentire renuunt, matrimonium civile contracturi*. Si mora non nocet, *Sedes Ap. adiri debet. Tempus pro recursu requisitum importat spatium duarum circiter hebdomadarum*.

Przeszkody są wyższego i niższego stopnia (*maioris et minoris gradus*). *Impedimenta gradus minoris sunt: 1. Consanguinitas in tertio gradu lineae collateralis; 2. Affinitas in secundo gradu lineae collateralis; 3. Publica honestasin secundo gradu; 4. Cognatio spiritualis; 5. Crimen ex adulterio cum promissione vel attentatione matrimonii etiam per civilem tantum actum. Impedimenta maioris gradus alia sunt omnia. (Can. 1042)*.

Przeszkodami wyższego stopnia są: pokrewieństwo w drugim stopniu linii bocznej, powinowactwo w pierwszym stopniu linii bocznej, przyzwoitość publiczna w pierwszym stopniu linii prostej, zbrodnia z zabójstwa współmałżonka, odmienne wyznanie, różność religji, adopcja etc.

Od przeszkód niższego stopnia w braku powodów kanonicznych można podawać przyczyny niekanoniczne, drugorzędne. W sprawie przeszkód wyższego stopnia należy powoływać się przedewszystkiem na przyczyny kanoniczne. 16 takich przyczyn wymienia Instrukcja św. Kongregacji de Propaganda Fide z dn. 9 maja 1877 r. Nie zawsze nawet przyczyna kanoniczna może wystarczać do udzielenia dyspensy „*Causa canonica ordinarie est causa motiva, sed potest respectu determinati alicuius impedimenti esse insufficiens et non motiva. Ex alia parte causae non canonicae singulativae sumptae erga nullum impedimentum possunt constituere causam mo ivam, possunt tamen inducere causam sufficientem, si plures concurrunt huiusmodi causae et collective sumuntur*” (*De sponsalibus et matrimonio. De Smet. T. 2, p. 245*). Pożądaną więc rzeczą podawać nie jedną lecz kilka przyczyn. „*Eae causae vocantur canonicae, quae a Curia Romana olim agnitae et publicatae sunt, quamvis non omnes sint maximi ponderis et interdum certo minoris quam aliae non canonicae, quae paulatim illis ex usu accesserunt. In moderna praxi C. S. nulla amplius distinctio fit, sed dumtaxat requiritur causa impedimento proportionata*” (*Chelodi. Ius matrimoniale iuxta Codicem I. C. pag. 44*).

I. Powody kanoniczne:

1. *Angustia loci* — jeśli w miejscu urodzenia lub zamieszkania rodzina panny jest tak liczna, że może zawrzeć małżeństwo o równych warunkach społecznych tylko z krewnym lub powinowatym. Powód ten stosuje się tylko do panny oraz do przeszkód pokrewieństwa lub powinowactwa i to wówczas, jeżeli strony mieszkają w miasteczku lub na przedmieściu, lub w wiosce, mającej nie więcej nad 1500 mieszkańców albo 300 domów katolickich. Akatolicy i nieochrzczeni nie wchodzi tu w rachubę. Przyczynę tę Chelodi nazywa „*minoris ponderis*”.

2. *Aetas feminae superadulta*, gdy panna przekroczyła 24 lat. Powód ten nie stosuje się do wdów. *Requiritur, ut „certo constet de aetate superadulta. De Smet adiungit. „Ultra aetatem 40 annorum iam non admittitur ut sufficiens causa aetas superadulta”*. *Libello supplicii consulitur addere extractum oratricis baptismale. Chelodi animadvertit: „Huius causae ratio non habetur nisi in impedimento minore. Viduis succurrit aetas iunior (usque ad 30 a.), aetas florens (30 — 40 a.) sc. propter periculum incontinentiae.*

3. *Deficientia aut incompetentia dotis*, jeżeli panna nie ma posagu i może wyjść tylko za krewnego lub powinowatego równej pozycji społecznej w miejscu swego zamieszkania.

4. *Lites super successione bonorum iam exortae vel earumdem grave aut imminens periculum*. Jeżeli niewiasta prowadzi proces majątkowy, albo grozi jej niebezpieczeństwo takiego procesu, a niema nikogo, ktoby się podjął tegoż i łożył koszta, oprócz narzeczonego. *Verum tamen huiusmodi causa nonnisi pro remotioribus gradibus sufficit. Causa haec potest cohaerere cum praecedenti.*

5. *Paupertas viduae numerosa prole oneratae*, jeżeli wdowa jest biedna i obarczona licznem potomstwem, a zwłaszcza kiedy jest młoda. *Haberur causa haec inter graviores. Suadendum ut numerus et aetas filiorum indicentur. Datur dispensatio etiam si vidua non sit pauper in commodum filiorum— „bonum prolis oratricis viduae”*. *A fortiori si sit in periculo incontinentiae. Imo pro filiis datur iuxta mitiorem praxim hodie vigentem facile et frequenter dispensatio a Sancta Sede in gratiam vidui (wdowca), unicam tantum prolem habentis. Stolice Apostolska daje dispensę z powodu paupertatis viduae czasami nawet w pierwszym stopniu powinowactwa, byleby użyto następującej formuły: a) oratrix gravata est liberis (tu trzeba podać ich liczbę i wiek), ob quorum nutritionem et educationem denuo matrimonium necessario inire debet; b) cum vero valde sit indiges (parvum solummodo praedium rusticum possideat), difficile omnino est, ut alium, cui nubat, virum inveniat; c) orator vero consanguineus (affinis) eandem nihilominus ducere intendit hique omnino par est, ut liberos praefatos sufficienter alat atque enutriet.*

6. *Bonum pacis*—zażegnanie i zakończenie sporów i waśni rodzinnych. Przyczyna ta wystarcza i od bliższych stopni (np. od drugiego), jeśli chodzi o pojednanie osób wpływowych, arystokratycznych, zwłaszcza gdy są i inne powody kanoniczne.

7. *Nimia, suspecta, periculosa familiaritas nec non cohabitatio sub eodem tecto, quae facile impediri non possit.*

8. Copula et praegnantia ideoque legitimatio prolis. Hae profecto est uua ex urgentissimis causis. Si copula incestuosa habita est ex spe fecilius dispensationem obtinendi, haec circumstantia amplius in supplicatione exprimi non debet.

9. Infamia mulieris, ex suspitione orta, quod illa suo consanguineo vel affini nimis familiaris cognita sit ab eodem, licet suspicio sit falsa.

10. Revalidatio matrimonii, quod bona fide et publice, servata Tridentini (vel decreti Ne temere, vel can. 1094) forma, contractum est. Hodie dispensantur etiam qui in mala fide aut clandestine contraxerunt nec non qui, notitia impedimenti habita, in coniugali opere perrexerunt. Tamen circumstantiae sunt indicandae.

11. Periculum matrimonii mixti vel coram acatholico ministro celebrandi. Przyczyna ta zachodzi przy obawie, że jedna ze stron może odpaść od wiary katolickiej i zawrzeć małżeństwo mieszane. Bywa to w wypadkach vehementis amoris et simul quando oratores non sunt conscientiae timoratae. Probabile debet esse periculum, non certum, at non imaginatum. (To się stosuje i do dwóch następnych przyczyn). Jeżeli chodzi o małżeństwo mieszane, ważną może być przyczyna dodatkowa: „spes conversionis compartis ad catholicam religionem”.

12. Periculum incestuosi concubinitus.

13. Periculum matrimonii civilis.

14. Remotio gravium scandalorum. Scandala essent, praeter concubinitum aut fornicationem, inimicitiae, iurgia et huiusmodi.

15. Cessatio publici concubinitus vel oratorum inter se vel cum tertia persona.

16. Excellentia meritorum, jeśli ktoś położył wielkie zasługi dla Kościoła lub dla wiary.

II. W braku powodów kanonicznych, zwłaszcza kiedy zachodzi przeszkoda niższego stopnia, należy przytaczać przyczyny drugorzędne, niekanoniczne, które w związku z innymi mogą przechylić szalę na stronę petentów. In defectu causae canonicae *possunt plures causae non canonicae constituere, quando simul sumuntur, causam motivam*. Et tunc quoque ex solis causis non canonicis, praesertim in gradibus inferioribus, conceditur dispensatio.

Huiusmodi causae sunt: omnia ad nuptias parata — jeżeli petenci, nie wiedząc o przeszkodzie, wszystko już do ślubu przygotowali; propositum contrahendi divulgatum aut propositi pertinacia; convenientia matrimonii; bonum parentum quando alterutrius vel utriusque pater vel mater indiget adiutorio; honestas familiarum; conservatio bonorum in eadem familia illustri; mutuum auxilium in provecta aetate; boni mores oratorum; specialis aequalitas indolis et conditionis inter oratores; peculiaris utilitas matrimonii-immunitas a servitio militari; vesana libido, amor inordinatus et exinde timor peccati; bonum publicum vel honor familiae; oratrix alterutro vel utroque parente orbata, ex natalibus illegitimis orta, iufirmitate, deformitate aliove defectu detenta, iam ab alio deflorata; aetas puellae 23 annorum; aetas viduae iunioris; conditio oratricis viduae auxilio indigentis pro re familiari; orator iufirmitate detentus; viduus prole oneratus, cui quaerit bonam matrem — „bonum prolis oratoris vidui”; viduus adiutorio mulieris indigens ad rem domesticam gerendam.

In libello supplici parochus debet exprimere oratorum nomen et cognomen, aetatem, domicilium, speciem infimam impediendi, gradum (simplicem velmixtum, remotiorem et propinquirem, in qua line), numerum impedimentorum, varias circumstantias nec non addere schema genealogicum. Mos est etiam, ut coelibatus seu viduitatis fiat mentio. In casibus dispensationis a mixta religione stricte observandus est can. 1061 — cautio de amovendo perversionis periculo et de prole catolice baptisanda et educanda.

T a x a e.

Tota summa conflari potest pluribus elementis. 1. componenda, 2. taxa stricte sumpta, 3. agentia, 4. expensis; quae tamen non semper simul concurrunt.

Componenda est summa pecuniae proportionata tum divitiis oratorum tum naturae impediendi, tum gravitati causae ob quam petitur dispensatio, et interdum usque ad 3000 lib. computabatur. (Libela — lir — wartość franka). Exoptatur ut oratores saltem 100 libellas offerant cum agitur de dispensatione obtinenda gradus maioris et super vto simplici castitatis et 50 libellas, cum agitur de dispensatione super ceteris impediendis.

Taxa — summa minor pro quolibet impediendo determinata, — pro dispensatione super mixtra religione 9 lib. + 5 pro agente. In Congr. de disc. sacramentorum — in consang. aut affin. gradu tangenti primum lib 32; in 2° gr. lib. 26; in 3° lib. 21; in 3° lib. 16; in cognatione spirituali, publ. honest lib. 16.

Agentia — merces expeditoris 1—6 lib. Expensae solvuntur pro tabellariis (posta),

Pauperes a praestatione omnino vel et parte liberantur.

Do Duchowieństwa Polskiego.

Uniwersytet Lubelski, stworzony w chwili wyzwolenia naszej Ojczyzny nato, aby się stać jednym z potężnych czynników odrodzenia narodowego w duchu odwiecznej polskiej tradycji chrześcijańskiej, rozrósł się w ciągu czterech lat swego istnienia tak znacznie, iż dziś musi już znaleźć oparcie w całym społeczeństwie. u tych wszystkich, którzy z głębi serca przywiązani są do Wiary i do Kościoła.

Liczy on, że w pierwszym rzędzie zainteresuje się gorąco jego doniosłymi zadaniami Duchowieństwo polskie, że nie będzie w Polsce ani jednego kapłana, któryby nie czuł się w obowiązku go poprzeć w miarę sił i środków.

Zwracamy się przeto z serdeczną prośbą do wszystkich Braci Kapłanów, aby się zapisywali na członków Towarzystwa Uniwersytetu Lubelskiego i aby w myśl § 7 naszego statutu wiązali się w koła tak, iżby przynajmniej przez swych delegatów móc brać czynny udział w działalności Towarzystwa. Prosimy ich też usilnie, aby w sferach swych wpływów szerzyli zainteresowanie do spraw Uniwersytetu Katolickiego w Polsce i zrozumienie jego zadań i aby nam regularnie przesyłali do Sekretarjatu propagandy nazwiska i adresy tych osób, do którychby należało się zwrócić z prośbą o zapisanie się na członków Towarzystwa.

Jeśli ogół Duchowieństwa zwartym szeregiem stanie za nami i poprze nas całym swym wpływem, nie możemy wątpić, że przy pomocy Bożej Uniwersytet Lubelski będzie coraz lepiej wypełniać te wielkie zadania, które opatrność Boża nań włożyła i że stanie się coraz potężniejszym rozsądnikiem odwiecznej mądrości chrześcijańskiej w społeczeństwie polskim.

O. Jacek Woroniecki O. P.

Rektor Uniwersytetu Lubelskiego i Przewodniczący
Komitetu Towarzystwa Uniwersytetu Lubelskiego.

Lublin, Uniwersytet, 1 stycznia 1923 r.

Konto czekowe P. K. O. Uniwersytet, Lubelskie 39.712.

Sprawę Uniwersytetu Lubelskiego gorąco polecamy Wielebnemu Duchowieństwu.

15 stycznia 1923 r., Wilno.

(—) Jerzy, Biskup.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego.

Nr. 2565/22, S.
Warszawa.

Praktyki religijne młodzieży katolickiej.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie nadzoru wychowawczego podczas wspólnych praktyk religijnych młodzieży katolickiej w szkołach powszechnych oraz średnich ogólnokształcących i zawodowych.

Celem unormowania nadzoru wychowawczego podczas wspólnych praktyk religijnych młodzieży katolickiej w szkołach powszechnych oraz średnich ogólnokształcących i zawodowych zarządzam, co następuje:

Tam, gdzie jest urządzone osobne nabożeństwo, ewentualnie z odpowiednim przemówieniem (kazantem, egzortą) dla młodzieży szkolnej, tam młodzież szkolna bierze udział w tych praktykach zbiorowo, a szkoła, jako instytucja wychowawcza, przyjmuje na siebie obowiązek opieki i nadzoru nad zebraną razem młodzieżą.

Nabożeństwa i inne praktyki religijne, w których młodzież szkolna bierze udział zbiorowo, odbywają się:

- a) na początku i z końcem roku szkolnego,
- b) w niedziele w ciągu roku szkolnego z wyjątkiem niedziel podczas dłuższych feryj.
- c) w święta, wyliczone w osobnych rozporządzeniach Ministerstwa W R i O. P.,
- d) w dniu 3 maja,
- e) w czasie przystępowania do Sakramentów Świętych i odbywania rekolekcyj wielkanocnych.

Stosownie do warunków miejscowych młodzież zbiera się albo w gmachu szkolnym, skąd udaje się do kościoła, albo od razu w kościele w czasie, wyznaczonym przez księdza prefekta w porozumieniu z dyrektorem (kierownikiem) szkoły.

Tak w czasie zbierania się młodzieży, jak w czasie nabożeństwa i kazania szkolnego (egzorty) opieka nad młodzieżą i nadzór nad jej zachowaniem się należy oo wychowawczych obowiązków księży prefektów i nauczycieli. Jeżeli w pewnej szkole pracuje kilka sił nauczycielskich można urządzić kolejne dyżury, przyczem liczba nauczycieli, czuwających nad młodzieżą, musi czynić zadość potrzebie roztoczenia istotnej opieki i nadzoru nad nią.

(—) *Dr. Kumaniecki*
Minister.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

dnia 2 grudnia 1922 r.

Nr. 2521/22. S.

Do P. P. Kuratorów Okręgów Szkolnych.

W sprawie dni wolnych od nauki szkolnej.

W roku szkolnym 1922/23 wolne od nauki szkolnej są wszystkie niedziele i następujące dni świąteczne: 8 września (Narodzenie N. M. P.), 1 listopada (Wszystkich Świętych), 2 listopada (Dzień Zaduszny), 8 grudnia (Niepolane Poczęcie N. M. P.), 6 stycznia (Trzech Króli), 2 lutego (Oczyszczenie N. M. P.), 14 lutego (Popielec), 10 maja (Wniebowstąpienie Pańskie), 21 maja (drugi dzień Zielonych Świąt, poniedziałek), 31 maja (Boże Ciało), 29 czerwca (Apostołów Piotra i Pawła)

Ponadto wolny od nauki jest dzień 8 maja (św. Stanisława), względnie dzień św. Józefa, lub św. Michała, lub św. Wojciecha, lub św. Kazimierza, zależnie od miejscowego zwyczaju uroczystego świętowania dnia powyższych patronów w poszczególnych polskich prowincjach kościelnych. W każdym razie w danej miejscowości może tylko jeden z tych dni być dniem wolnym od nauki szkolnej.

Ferje świąteczne Bożego Narodzenia trwają od 22 grudnia do 2 stycznia włącznie (zawieszenie zajęć 21 grudnia po lekcjach, podjęcie nauki 3 stycznia rano).

Ferje świąteczne Wielkanocne trwają od wielkiej środy 28 marca do poniedziałku po niedzieli przewodniej włącznie 9 kwietnia.

Z rocznic narodowych wolny od nauki szkolnej jest tylko dzień Trzeciego Maja. Inne rocznice narodowe należy obchodzić bez przerywania zwykłych zajęć szkolnych, przenosząc uroczyste obchody bądź na najbliższą niedzielę lub święto bądź też na godziny popołudniowe.

W rocznice narodowe należy na lekcjach uwzględniać w odpowiedni sposób ważne wypadki historyczne i drogie dla nas postacie.

Częściowo wolne od zajęć szkolnych są dni, w których młodzież przystępuje gremjalnie do Sakramentów Świętych. Z tego powodu nie można jednak uwalniać młodzieży od nauki częściej niż trzy razy do roku. W dniach tych należy uwolnić uczniów tych oddziałów, które do Sakramentów przystępują, od zajęć szkolnych przez jedno popołudnie (od godz. 12 w poł.) celem odbycia spowiedzi i przez następujące przedpołudnie celem przystąpienia do Komunii Świętej.

W szkołach, w których odbywają się w czasie wielkiego postu osobne rekolekcje dla młodzieży szkolnej, młodzież może być zwolniona od nauki szkolnej w porozumieniu z miejscowym prefektem, względnie duszpasterzem na trzy dni, w ciągu których młodzież wysłucha rekolekcji i przystąpi do Sakramentów. W szkołach tych jednak osobne uwalnianie młodzieży od nauki dla przystąpienia do Sakramentów ograniczyć się musi poza okresem rekolekcyjnym do dwóch wypadków w roku.

Prócz powyżej wymienionych dni wolnych od nauki szkolnej mogą być dodatkowe wolne od zajęć szkolnych w ciągu roku pięć dni, z powodu np. święta parałajnego lub diecezjalnego, patrona młodzieży szkolnej, zbiorowych wycieczek szkolnych lub z jakichś innych ważnych powodów miejscowych. O wyborze tych dni decyduje we wszystkich szkołach z wyjątkiem szkół powszechnych od jedno do pięcioklasowych włącznie kierownik szkoły w porozumieniu z radą pedagogiczną. W szkołach powszechnych od jedno do pięcioklasowych włącznie decyzja w tym względzie należy do Inspektora szkolnego.

Rok szkolny kończy się we wszystkich szkołach powszechnych, preparandach nauczycielskich, w szkołach handlowych i kupieckich, w szkołach dokształcających zawodowych męskich żeńskich, w żeńskich szkołach przemysłowych i seminarjach zawodowych dnia 28 czerwca. W szkołach średnich i seminarjach nauczycielskich w zasadzie również w powyższym dniu, ze względu jednak na odbywające się egzaminy dojrzałości termin ten może być w poszczególnych zakładach lub klasach przyśpieszony. Decyduje o tem Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na wniosek Kuratorów Okręgów Szkolnych.

Zakończenie roku szkolnego w szkołach rzemieślniczych męskich kobiecych, w szkołach agrotechnicznych nastąpi dnia 9 lipca.

Zakończenie roku szkolnego w szkołach zawodowych technicznych ma nastąpić w terminach określonych w statutach poszczególnych szkół. Szkoły techniczne, nie posiadające statutu, zakończą rok szkolny w terminie zatwierdzonym przez Ministerstwo.

(—) *Dr. Kumaniecki*
Minister.

Consilium Administrationis bonorum ecclesiasticorum.

O UMOWACH DIERŻAWCZYCH.

WWXXProboszczowie, przystępujący do zawarcia umów dierżawczych na nieruchomość kościelną, mają zawczasu sporządzić dobrze opracowany projekt umowy i podpisany przez obie umawiające się strony przesłać go w dwóch egzemplarzach za pośrednictwem dziekana do Kurji, skąd, po należytem przejrzeniu, w razie akceptowania projekt zwrócony będzie proboszczowi dla spisania umowy i przedstawienia jej w trzech egzemplarzach z załączeniem opłaty stemplowej do Zarządu Dóbr Diecezjalnych dla potwierdzenia.

Starostwo Białostockie zwraca się do WWXX Proboszczów z prośbą o przedstawianie wykazów popisowych dla sporządzenia list imiennych w szczególności dla rocznika 1902. Kurja ze swej strony prosi o przyspieszenie załatwienia tej sprawy.

Zgodnie z zapowiedzią Ministerstwa W. R. i O. P. rok szkolny 1923/4 ma być rokiem bezwzględno wprowadzenia w życie obowiązku szkolnego narazie dla dzieci 7-letnich, t. j. urodzonych w 1916 roku, a tem samem rokiem zapoczątkowania powszechnego nauczania.

Aby prace spisowe i wydatki z nimi połączone nie poszły na marne, lecz dały rezultaty ściśle odpowiadające faktycznemu stanowi rzeczy, nauczycielstwo otrzymuje zlecenie sprawdzenia spisanych w poszczególnych rodzinach dzieci — roczników 1916, 1917 i 1918 r. z wykazami urodzin z tych lat w księgach ludności urzędów gminnych i magistrackich oraz w księgach metrykalnych urzędów parafjalnych.

Wobec doniosłości sprawy i olbrzymiego wpływu, jaki wyrze ona niewątpliwie na bieg naszego życia narodowego i obywatelskiego, Kuratorjum zwraca się z gorącą prośbą o łaskawe wydanie poszczególnym księżom proboszczom polecenia, aby nie odmawiali swego współdziałania ze ze spisującymi, ułatwili korzystanie z ksiąg metrykalnych i służyli im chętną pomocą.

Przytaczając powyższe z pisma Kuratorjum Białostockiego z dn. 27 grudnia 1922 r. Kurja z polecenia JE Biskupa prosi WWXX Proboszczów okazać w tej tak ważnej sprawie wszelką możliwą pomoc nauczycielstwu.

Dekretem z dn. 31 października 1918 r. (Dziennik Praw Nr. 16-1918 r.) o opiece nad zabytkami sztuki i kultury wzbronione jest burzenie, niszczenie, przerabianie, odnawianie, rekonstruowanie, zdobienie lub uzupełnianie (nawet instalacjami) oraz dokonywanie jakichkolwiek zmian w najbliższem otoczeniu zabytków budownictwa (z przed r. 1863) bez uprzedniego pozwolenia konserwatora okręgowego.

DELEGAT RZĄDU

w Wilnie

Do

WYDZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Wilno, dnia 23/I 1923 r.

Jego Ekscelencji Księdza Biskupa Wileńskiego

w Wilnie.

L. 587.

W sprawie państwowej opieki nad zabytkami Sztuki i Kultury.

Na mocy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych oraz Ministra Sztuki i Kultury z dn. 20 lutego 1920 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 19. poz. 97), włączającego Konserwatorów zabytków sztuki i kultury w skład właściwych urzędów Wojewódzkich, utworzony został z dn. 1 listopada 1922 r. — na podstawie reskryptu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicz-

nego (Departamentu Sztuki)—Oddział Sztuki w Wydziale Administracyjnym tut. Urzędu a tem samem czynności władzy rządowej, przewidziane w Dekrecie o opiece nad zabytkami sztuki i kultury z dn. 31 października 1918 r. (Dz. Praw Rz P Nr. 16 poz. 36) przeszły na terenie Ziemi Wileńskiej do mej kompetencji, które to czynności sprawować będą przy pomocy Konserwatora zabytków Sztuki i Kultury.

Czynności te rozpadają się na dwa działy: 1 szy: Zbieranie materiału (fotografji, planów, opisów) niezbędnego w celu sporządzenia państwowego inwentarza zabytków sztuki i kultury, znajdujących się w granicach Rzplitej Polskiej. II-gi: Ochrona zabytków przed zniszczeniem, zeszpaceniem, zmianą, utratą charakteru i zagładą.

Za zabytki uznane być mogą wszelkie przedmioty, starsze ponad lat 50, zarówno ruchome jak nieruchome, które świadczą o sztuce i kulturze epok ubiegłych.

Za zabytki nieruchome uważa się:

1) Jaskinie, grodziska (t. zw. Szwedzkie Góry i okopy), stare mogiły, usypiska, cmentarzyska, ślady osad nadwodnych, stare glazy ze stopniami, misami, krzyżami, podkowami, baby kamienne i t. p. 2) Ważniejsze budowle, zarówno drewniane jak i murowane; kościoły, zamki, pałace i dwory, szczególnie wyróżniające się budynki gospodarcze jak: spichrze, lamusy, stare domy miejskie i t. p.

3) Pomniki, luźno stojące nagrobki, kapliczki, figury, ozdobne krzyże przydrożne.

4) Ruiny zamków, pałaców, kościołów, pomników i t. p.

5) Stare cmentarze, ogrody, parki, aleje przydrożne i ozdobne, sędziwe i okazałe drzewa, stojące osobne lub grupami przy kościołach, zamczyskach, pałacach, drogach, w ogrodach lub na cmentarzach.

Wraz z zabytkiem nieruchomym opiece prawa podlega również i jego otoczenie (ogród, plac, zadrzewienie, zabudowanie sąsiednie) i t. d.

Za zabytki ruchome uważa się:

1) Ołtarze ambony, chrzcielnice, stalle, nagrobki, trumny, tablice, szaty i naczynia obrzędowe, dzwony i t. p.

2) Obrazy, rzeźby i ryciny.

3) Zbroje, oręża, rzędy, pojazdy, chorągwie, sztandary, dywany, ubiory, sprzęty, artystyczne wyroby złotnicze, garncarskie, kowalskie, slusarskie i t. p.

4) Monety, medale, pieczęcie,

5) Druki, rękopisy, oprawy ksiąg,

6) Wyroby przemysłu ludowego.

Żadne zabytki nieruchome ani te z ruchomych, które stanowią własność Kraju, miasta, gmin administracyjnych lub wyznaniowych parafji oraz instytucji społecznych, nie mogą być burzone, niszczone, przerabiane odnawiane, rekonstruowane, zdobione lub uzupełniane bez uprzedniego pozwolenie władzy Konserwatorskiej. Takież pozwolenie nieodzowne jest przy wszelkich zmianach zamierzanych w najbliższem otoczeniu ważniejszych zabytków nieruchomych.

Celem racjonalnej organizacji państwowej opieki nad zabytkami sztuki i kultury na terenie poszczególnych powiatów powierzyłem Starostom w tej dziedzinie czynności przygotowawcze i pomocnicze (w Dz. Urz. Delegata Rządu w Wilnie Nr. 7 z dn. I.X.1922 okólnik Nr. 32).

Zdając sobie sprawę z ogromu i ważności tej pracy—zwłaszcza wobec braku naukowego opracowania terenu pod względem zabytkowym—zwracam się do Waszej Ekszelencji z uprzejmą prośbą o zakomunikowanie WW. Duchowieństwu Djecezji Wileńskiej streszczonych powyżej postanowień Dekretu o opiece nad zabytkami Sztuki i Kultury oraz o wezwaniu Ks. Ks. proboszczów i administratorów parafii do przestrzegania obowiązujących przepisów w dziedzinie rzeczonyj opieki odnośnie do zabytków kościelnych zarówno nieruchomych, jak ruchomych.

Celem właściwego wykonania programu opieki nad zabytkami, w pierwszym rzędzie zniszczonemi lub uszkodzonemi przez dziełania wojenne, potrzebny jest dokładny spis zabytkowych kościołów (i innych budowli sakralnych), na podstawie którego można będzie, po zbadaniu zabytku przez Konserwatora, podjąć—w porozumieniu z Okręgową Dyрекcją Odbudowy starania o pozyskanie rządowych funduszków na odbudowę, restaurację względnie konserwację danego kościoła.

Wobec konieczności jaknajrychlezego przygotowania pomienionego materiału statystycznego odnośnie do zniszczeń wojennych w dziedzinie zabytków kościelnych upraszam Wszą Ekszelencję o rozesłanie do WW. Duchowieństwa okólnika wraz z formularzem według załączonego wzoru.

Po zebraniu odnośnego materiału i przesłaniu tegoż do mego Urzędu (Oddział Sztuki w Wydziale Administracyjnym podjęta zostanie w sezonie budowlanym akcja w kierunku zabezpieczenia zabytkowych kościołów (względnie ruchomych zabytków) przed dalszem zniszczeniem.

Z a łą c z n i k — 1.

Delegat Rządu

w. z. *O. Malinowski.*

Powyższe podaje się WW. Duchowieństwu do wiadomości i do możliwie szybkiego przysłania do Kurji odnośnych informacyj według załączonego wzoru.

Przykład wypełnienia formularza.

Wykaz zabytków Sztuki i Kultury.

Powiat Piński, gmina Lubieszów.

Miejscowość	Nazwa zabytku nieruchomego wiek lub styl zabytku	Nazwa zabytku ruchomego (lub zbioru zabytków ruchomych) wiek lub styl zabytku	Stopień uszkodzenia, konieczne roboty restauracyjne.	Sprawcy i data uszkodzenia
Lubieszów	Kościół: Klasztor O. O. Pijarów z XVIII w. (barok)	Trzy ołtarze ambona, 4 kon- fesjonały z XVIII w. Zbiór obrazów	60% Dach spalony, sklepienie miejscami rozbite szczyt zniesiony; konieczne roboty: pokrycie dachem, restauracja sklepień	Niemcy w 1915 roku.

URZĄD SKARBOWY
podatków
I OPŁAT SKARBOWYCH

w GRODNIE

16 stycznia 1922 r.

Nr. 6482/22.

Do

Kurji Diecezjalnej

w Wilnie.

Grodno, ul. Skarbowa Nr. 2.

Na pismo z dnia 9 grudnia 1922 r. Nr. 4893 komunikuje tut. Urząd Skarbowy, że art. 22 Przepisów o opodatkowaniu spadków i darowizn na obszarze b. dzielnicy rosyjskiej, załączonych do rozporządzenia Ministra Skarbu z 15. IX. 1922 r. (Dz. Ust. Rz. P. Nr. 88 poz. 796) opiewa: „Urzędy stanu cywilnego są obowiązane przysyłać władzy skarbowej wyciągi z każdego aktu zejścia“.

Ponieważ art. 8 wspomnianych wyżej przepisów zwalnia małżonka i zstępnych od podatku spadkowego, jeżeli czysta wartość otrzymanego majątku nie przewyższa 500.000 mk. innych zaś, gdy ona nie przewyższa 100.000 mk. byłoby wskazaniem nadsyłać dla zaoszczędzenia pracy Urzędowi tylko akta zejścia tych, którzy pozostawili wzmiankowany wyżej majątek — oczywiście o ile to jest odnośnemu urzędnikowi stanu cywilnego wiadomem.

Uprasza się tedy w tym kierunku wydać odnośne zarządzenie Księżom, prowadzącym księgi stanu cywilnego w powiecie Grodzieńskim i polecieć Im, aby co rychlej nadsyłali tut. Urzędowi akta zejścia.

W sprawie metryk.

1. Akty stanu cywilnego, zapisane zagranicą (np. w Rosji) mogą być poszukiwane i otrzymywane za pośrednictwem Departamentu Konsularnego Min. Spr. Zagr.

2. Proboszcz ma prawo spisać akt znania urodzenia lub zejścia, jedynie dla aktu małżeństwa w razie niemożebności przedstawienia metryki. Dla innych racyj aktu znania spisywać nie może. W nadzwyczajnym wypadku może spisać protokół ze stawających, gdy wiarogodność ich jest mu znana, z zaznaczeniem przyczyny, dla której dany protokół spisują. Aktów tych nie wolno wciągać do ksiąg metrycznych.

3) W razie zgłoszenia się strony akatolickiej małżeństwa mieszanego o przyjęcie jej na łono Kościoła katolickiego, należy zwrócić uwagę na datę małżeństwa (1908 r.) i na ministra, przed którym małżeństwo było zawierane, aby przy przyjęciu jej na łono Kościoła katolickiego małżeństwo uczynić ważnem, — i na to, czy osoba akatolicka taką była od urodzenia, czy też już potem odpadła od religii katolickiej, np. dla otrzymania rozwodu; w tym ostatnim wypadku poza niebezpieczeństwem śmierci dana osoba nie może być przyjęta, dopóki nie usunie przyczyny, dla której popadła w kary kościelne, przewidziane w kanonach 2314 i 2375.

4. Przyznanie dziecka nieślubnego może być dokonane w samym akcie urodzenia, gdy oboje rodzice są stanu wolnego albo też w akcie zawieranego przez nich małżeństwa, pozatem—przed sądem lub notariuszem.

5. Jeżeli dziecko urodziło się żywym, ale zmarło przed sporządzeniem aktu, należy spisać i akt urodzenia i akt zejścia w odnośnych księgach metrycznych, jeżeli zaś urodziło się nieżywym—spisuje się tylko akt urodzenia w księdze urodzeń. (Rozp. Rady Min. z dn. 18 października 1920 roku).

DOM KSIĘŻY POLSKICH W TRUSKAWCU.

Kurja poleca uwadze Przewielebnego Duchowieństwa zawiązane pod protektoratem J. E. X. Kardynała - Prymasa stowarzyszenie „Domu Księży Polskich w Truskawcu”, mające na celu utworzenie uzdrowiska, w którym księża potrzebujący kuracji znaleźby mogli wygodne, a tanie pomieszczenie. Liczne zapisy na akcje dadzą Dyrekcji Stowarzyszenia możliwość rychłego wcielenia w czyn godnych uznania i poparcia zamiarów. Załączona przy niniejszem odezwa Stowarzyszenia skierowana do Duchowieństwa całej Polski dostarczy bliższych informacji.

Z KURJI DIECEZJALNEJ WILEŃSKIEJ.

Wilno, dnia 30 stycznia 1923 r. Nr. 600.

X. Lucjan Chalecki

Szambelan J. Św.,

Kanclerz Kurji.

D. O. K.